

◆ *Psalm 120*

■ **Kern**

In deze psalm beschrijft de dichter hoe hij zich vreemdeling weet in het haatdragend Mesech en Kedar, omdat hij vreedzaam is. In zijn benauwdheid heeft hij tot God geroepen. Psalm 121-134 leggen uit hoe God hem verhoord heeft.

■ **Literaire opbouw**

Psalm 120 telt vier onderdelen: vers 1; 2; 3-4 en 5-7. Psalm 120 is een individuele psalm. Dat wil zeggen dat de dichter in de 'ik-vorm' spreekt. De dichter introduceert zijn smeekbede met de dankbare vermelding dat God zijn gebed verhoord heeft. Daarna citeert hij eerst zijn gebed (2), vervolgens zijn verwensing van zijn vijanden (3-4) en ten slotte zijn zelfbeklag vanwege de benarde situatie waarin hij verkeerde toen hij tot God bad (5-7). In deze psalm worden de volgende woorden tweemaal herhaald (zie Inleiding): de bedrieglijke tong (2-3), wonen (5-6) en vrede (6-7). Ze formuleren samen het hoofdthema van deze psalm: omringd door leugen en bedrog woont de dichter die de vrede liefheeft.

■ **Plaats in de bundel Hammaäloth**

Psalm 120 opent de bundel Hammaäloth. Deze bundel is verdeeld in vijf groepen. De psalm is de eerste van de groep Psalm 120-124. In de uitleg wordt duidelijk waarom Psalm 120 deze bundel opent. Het is ook niet zonder reden waarom Psalm 120 op Psalm 119 volgt. Psalm 119 eindigt met de woorden: 'Ik heb gedwaald als een verloren schaap; zoek Uw knecht, want Uw geboden ben ik niet vergeten' (176). In Psalm 120 belijdt de dichter dat hij een vreemdeling in Mesech en Kedar is. Vanuit Sion gezien liggen deze streken aan de randen van de toenmalig bekende wereld (zie Uitleg Ps. 120). Hij is in Mesech en Kedar vreemdeling, omdat hij de vrede liefheeft terwijl alle inwoners van Mesech en Kedar de vrede haten. Het liefhebben

van de vrede is een vrucht van het bewaren van Gods Woord. Wie Gods geboden bewaart, bewandelt het pad van Gods wet en wordt door God gezegend (Ps. 1). Dit pad leidt naar Sion waar God Zijn volk zegent (Ps. 2).

Binnen deze groep vormen Psalm 120 en Psalm 121 samen een paar (zie Uitleg Ps. 121). Tussen Psalm 120 en de andere psalmen van de eerste groep bestaan verschillende verbindingen. Zo verbindt het kernwoord 'ziel' Psalm 120 met Psalm 121 (vgl. Ps. 120:2 en 6 met Ps. 121:7), maar ook beide psalmen met Psalm 123 (vgl. Ps. 123:4) en Psalm 124 (Ps. 124:4,5 en 7). Een ander kernwoord 'vrede' verbindt Psalm 120 met Psalm 122 (vgl. Ps. 120:7 met Ps. 122:6-8). Dit kernwoord is tevens een thema dat deze twee met andere psalmen verbindt. Daarnaast verbindt het thema 'de vijandschap van allen tegen één' deze psalm met Psalm 129, met dit verschil dat Psalm 120 een psalm van de enkeling en Psalm 129 een collectieve psalm is.

Uitleg

Voor de betekenis van het opschrift: zie Inleiding.

◆ *Vers 1* Met grote nadruk op de HEERE ('tot de HEERE heb ik geroepen ...') verhaalt de dichter hoe hij tot God geroepen heeft. Op deze wijze benadrukt hij dat hij alleen tot God en niet tot anderen om hulp geroepen heeft. Ook beklemtoont hij dat alleen God hem kon helpen en niemand anders. Ten slotte accentueert hij de betekenis van de Verbondsnaam HEERE: 'Ik ben erbij.' Niet tevergeefs riep hij de HEERE bij Zijn Naam aan. God bewees de betekenis van Zijn Naam. Zoals Hij in een ver verleden Israël verhoorde toen het volk in de benauwdheid van Egypte de HEERE bij Zijn Naam aanriep (Ex. 3:7-10). De HEERE verhoorde het gebed van het volk en bracht het in het beloofde land Kanaän. Zo heeft Hij dit opnieuw gedaan toen Hij het gebed van de dichter verhoorde en hem uit Mesech en Kedar terugbracht naar Sion. Oude woorden krijgen door de actualiteit en vanwege Gods trouw een nieuwe betekenis. Dit getuigenis van Gods trouw geeft hoop voor de toekomst!

◆ *Vers 2* Na deze introductie dat tevens het hoofdthema van deze psalm en van de bundel in zijn geheel formuleert, volgt het citaat van het gebed. De bede begint met het aanroepen van Gods Verbondsnaam ('o HEERE!'). De HEERE moet de dichter bevrijden van de leugenaars. Opvallend is de tegenstelling tussen 'mijn ziel' en 'valse lippen'. Het woord 'ziel' betekent letterlijk: adem. De adem staat voor iemands totale leven. Iemand de adem ontnemen is iemand van zijn leven beroven. De leugenachtige lippen en lasterende tong zijn zó verstikkend dat de dichter niet meer kan ademen en dreigt te stikken. Het leefklimaat in Mesech en Kedar verstikt hem.

◆ *Vers 3-4* De dichter wendt zich nu rechtstreeks tot zijn belagers en spreekt hen direct aan. Hij verwenst hen. Retorisch vraagt de dichter waar de leugen hen brengt. Het antwoord laat zich raden: in de eeuwige dood. God verdoemt de leugenaar in het gericht. Dit is voor de dichter zo duidelijk dat de Naam van God niet genoemd hoeft te worden. Met beelden ontleend aan de oorlog schetst hij de uitkomst van hun leugenachtig bestaan. De pijlen van de machtigen zullen hen treffen (4a). Deze pijlen zijn gewet door gloeiende houtskolen van een jeneverstruik, waardoor ze vlijmscherp zijn geworden (4b). Door dit langdurig proces van opwarmen en wetten zijn ze ook in gloeiende punten veranderd. Gewikkeld in lompen doordrenkt met olie is een pijl in staat om complete gebouwen en huizen in brand te steken. Om deze manier van oorlog voeren stonden de bevolkingen van Kedar en Mesech wijd en zijd bekend. Berucht en gevreesd waren hun boogschutters. Maar nu keert het oordeel zich tegen hen. Hun dodelijke wapens gebruikt God om hen van de aardbodem weg te vagen.

◆ *Vers 5-7* De dichter verblijft in Mesech en Kedar. Waar deze locaties op de landkaart gezocht moeten worden, blijft onduidelijk (zie Thema's). Vermoedelijk lag Mesech in de toenmalige wereld ten noorden van Israël aan de rand van de Zwarte Zee en Kedar in de woestijn ten zuiden van Israël. De volkeren die hier huisden stonden bekend als bloeddorstig en oorlogszuchtig. Ze waren rovers en zeer bedreven met de pijl en boog. De dichter noemt deze streeknamen

en gebruikt hun namen figuurlijk. Hij vergelijkt met deze geografische namen zijn situatie. In Mesech en Kedar weet hij zich een vreemdeling. Zijn haatdragende omgeving vervreemdt hem, want hij is vreedzaam. De belijdenis: 'Ik ben vrede' (7) associeert aan een andere plaats, de stad van vrede (Ps. 122). De eerste woorden in het slotvers ('ik ben vrede') zinspelen op de betekenis die de liederen Hammaäloth aan de naam Jeruzalem toekennen (Ps. 122:6-9). Deze belijdenis anticipeert dus op het vervolg van de bundel Hammaäloth (vgl. Ps. 122). Ze geeft richting aan zijn hart. De stad van vrede roept in zijn hart heimwee wakker waardoor hij niet alleen vreemdeling wordt, maar ook een uitweg uit Mesech en Kedar heeft. Hij weet zich ver verwijderd van Israël, ver van de God van Israël. Haat, chaos en leugen omringen hem. Zijn ziel snakt naar vrede, harmonie en waarheid. Om die reden roept hij vanaf de uiterste einden der aarde tot God (vgl. Ps. 61:3).

Thema's

◆ *Mesech en Kedar* De geografische namen van de gebieden Mesech en Kedar gebruikt de dichter niet om uit te leggen waar hij is op het moment dat hij Psalm 120 schrijft. Hij kiest voor de namen van deze twee streken vanwege hun figuurlijke betekenis. Met behulp van deze figuurlijke betekenis omschrijft hij namelijk hoe hij in het leven staat en om welke reden hij God uit zijn benauwdheid heeft aangeroepen. De streek Kedar behoort tot het gebied van nomadische stammen. Deze streek ligt in de woestijn van Arabië, een gebied ten zuidoosten van Israël. De mannen van Kedar zijn experts met de pijl en boog. Op hun kamelen verplaatsen zij zich zeer snel. Deze combinatie maakt hen tot gevreesde rovers. Om die reden zijn ze tot ver in de omtrek zeer gevreesd (Jes. 21:13-17). Tijdens hun rooftochten ontzagen ze niemand waarom ze door andere volkeren zeer gevreesd werden (Jer. 49:28-33). In Genesis 25:13vv. heet een van de zonen van Ismaël Kedar. Hij is een van de stamvaders van deze Arabische stammen (vgl. 1 Kron. 1:29vv.). De exacte geografische locatie van Mesech is vandaag moeilijk vast te stellen. In Genesis 10:2 is Mesech een van de zonen van Jafeth. In

Ezechiël 38:2vv. en 39:1 draagt Gog verschillende namen waaronder de naam Mesech. Samen met Tubal is Mesech een agressief en bloeddorstig volk (Ez. 27:13). De profeet Ezechiël tekent een strijder van Mesech uit. In zijn linkerhand draagt hij de boog en in zijn rechterhand pijlen (Ez. 39:3). Vermoedelijk ligt het land Mesech aan de kust van de Zwarte Zee. Vanuit Israël gezien ligt Mesech in het uiterste noorden.

Mesech ligt ten noorden van Israël, Kedar in het zuiden. De dichter van Psalm 120 gebruikt de namen van deze twee volkeren om verschillende dingen over zijn geestelijke situatie te zeggen. Allereerst voelt hij zich van alle kanten omringd door vijanden (in het noorden en in het zuiden). In de tweede plaats leeft hij in het midden van oorlogszuchtige volkeren. Heel de wereld heeft zich tegen hem gekeerd. In de derde plaats gebruikt hij het beeld van de pijl en boog om de dodelijke kracht van leugen en laster te vergelijken. De uitwerking van leugen en laster is als een vlijmscherpe pijl die dood en verderf zaait. Tegen de verwoestende macht van de kwaadsprekende tong kan niemand zich beschermen. In de vierde plaats beschrijft hij Mesech en Kedar vanuit het perspectief van Sion. Deze haatdragende volkeren omringen Sion. Tot aan de uiterste einden der aarde haat men Sion (vgl. Jer. 2:10 en 49:28-33). Alle mensen zijn uit op de ondergang van Gods volk (vgl. Ps. 129).

Ten slotte: Kedar is een nazaat van Ismaël, de zoon van de aartsvader Jakob. Met het noemen van de naam Ismaël geeft de dichter een extra dimensie aan de haat die Sion van Kedar ondervindt. Deze haat is te herleiden tot Ismaël die met al zijn broers in staat van oorlog verkeerde (Gen. 25:13 en 18), maar bijzonder Izaäk, het kind van de belofte, gehaat heeft (Gen. 21:8-21). Van het uiterste einde van de aarde roept de dichter tot God en richt hij zijn blik op Sion (vgl. Ps. 61). De dichter is *shalom* (zie Uitleg). Hij gaat op reis naar *Jerusalem*, de stad van vrede (Ps. 122).

◆ *Vrede* Psalm 120 formuleert in de slotverzen hét thema van Psalm 120: vrede. Letterlijk zegt de dichter van zichzelf: 'Ik ben vrede.' Vrede is tevens een van de hoofdthema's van de liederen

Hammaäloth. Het slot van deze psalm is dus ook hét thema van de bundel Hammaäloth. Dit thema is ontleend aan de slotwoorden van de aäronitische zegen: ‘en geve u vrede’ (Num. 6:26). Deze woorden worden in Psalm 120-134 uitgewerkt.

Psalm 120 bestaat uit verschillende tegenstellingen. Zo staat vrede tegenover oorlog, een tegenover allen en waarheid tegenover leugen. In de volgende psalmen worden deze tegenstellingen verder ontvouwd. De gouden draad in deze psalmen is het ontvouwen van de betekenis van de hogepriesterlijke zegen uit Numeri 6. Centraal in deze uiteenzetting staat Sion. Hier schenkt God vrede aan Zijn volk. De zegenrijke inhoud van deze vrede wordt naar verschillende kanten toe uitgewerkt.

◆ *Liegen* In meerdere psalmen wordt liegen voorgesteld als een machtig wapen in de hand van een vijand of haatdragende gemeenschap of samenleving (o.a. Ps. 5:9; Ps. 10:7; Ps. 12:1-4; Ps. 31:18). Deze gedachte is niet overtrokken. Ook in andere plaatsen buiten de bundel Hammaäloth worden leugen en laster getypeerd als dé vijand en hét kwaad (vgl. Ps. 62). De leugenaars richten hun pijlen op Gods volk of kind, omdat zij God niet rechtstreeks kunnen treffen. Daarom wordt het belasteren en bedriegen van Gods volk gezien als zonde tegen God Zelf. Een van de grootste massamoordenaars in de moderne tijd schreef in zijn lijfboek: ‘Een keer een leugen als waarheid vertellen, gelooft niemand. Keer op keer dezelfde leugen als waarheid herhalen, wordt uiteindelijk door iedereen geloofd’ (Adolf Hitler, *Mein Kampf*). We weten welke huiveringwekkende en verwoestende uitwerking zijn woorden hebben gehad, niet in het minst voor het joodse volk ... Leugen en bedrog ondermijnen een samenleving, beschadigen mensen onherstelbaar, ontzeggen bevolkingsgroepen het recht van bestaan en creëren een verstikkende sfeer van angst en terreur (vgl. Jak. 3:1-12).

Niet voor niets typeert de Catechismus in tegenstelling tot andere zonden alleen het spreken van een valse getuigenis tegen mijn naaste als een ‘eigen werk van de duivel’ (HC 112; vgl. Joh. 8:44). Een christen valt op, omdat hij vrede bewaart met alle mensen, indien mogelijk

(Rom. 12:18). Hij is geroepen om ‘eerlijk te wandelen onder de heidenen; opdat in hetgeen zij kwalijk van u spreken als van kwaaddoeners, zij uit de goede werken die zij in u zien, God verheerlijken mogen in de dag der bezoeking’ (1 Petr. 2:12).

◆ *Twee koninkrijken* Psalm 120 en Psalm 122 creëren een tegenstelling tussen ‘de haat van Mesech en Kedar’ en ‘de vrede van Jeruzalem’. Deze tegenstelling markeert de grens tussen Gods Vredesrijk enerzijds en het rijk van de vorst van de duisternis anderzijds. Buiten Jeruzalem heerst de leugen, in Jeruzalem regeert de Davidische koning door recht en gerechtigheid. In het hogepriesterlijke gebed (Joh. 17) bidt Jezus Zijn Vader om Zijn discipelen te bewaren voor de boze (Joh. 17:15) en in deze wereld die hen met haat omringt (Joh. 17:14). Zij worden gehaat omdat zij van deze wereld niet (willen) zijn (Joh. 15:14) en zij door Christus uit deze wereld verkoren zijn (Joh. 17:9). In Lukas 22:24-38 houdt Jezus Zijn discipelen voor dat zij eens samen met Hem zullen zitten op een troon, oordelende de twaalf stammen van Israël. Hoewel Jezus in dit gedeelte Psalm 122 niet expliciet citeert, is deze passage wel de enige nieuwtestamentische plaats waar gesproken wordt over meerdere tronen die in het eindgericht voor mensen zijn opgesteld. De evangelist Lukas verwijst dan wel niet expliciet naar Psalm 122, maar spreekt net als deze psalm over ‘tronen’ (meervoud). De psalm past naadloos in Lukas’ tekening van Jezus’ rol als de Davidische Messias Die komt om te oordelen de levenden en de doden. Dit gericht voltrekt Hij samen met Zijn volk (vgl. Ps. 149).

Vragen

1. Psalm 120 is een psalm die ‘gelaagd’ gelezen wil worden.
 - a. Allereerst is dit een psalm van Israël in de oudtestamentische periode. Wat verwoordt het joodse volk uit deze tijd in dit gebed? Hoe verhoudt dit gebed zich tot de oorspronkelijke betekenis van het opschrift (‘terugkeer’)?

- b. Wat is de betekenis van deze psalm binnen de bundel Hammaaloth?
 - c. Hoe wil deze psalm gelezen worden tegen de achtergrond van het Nieuwe Testament?
 - d. Hoe mag ik vandaag deze psalm lezen?
2. Twee centrale thema's in deze psalm zijn haat en leugen.
 - a. Waarom zet de bundel Hammaäloth met deze twee thema's in?
 - b. Wij zijn óf burger óf vreemdeling in Kedar en Mesech. Welke betekenis hebben deze twee thema's voor ons vandaag?
 3. Tegenover de haat van Mesech en Kedar staat de vrede van Sion. Wat zegt de haat van Kedar en Mesech over de vrede van Sion en omgekeerd?
 4. Psalm 120 is een concrete uitwerking van de moederbelofte in Genesis 3:15. Deze belofte begint met de woorden 'Ik zal vijandschap zetten tussen ...' Is de moederbelofte de oorzaak waarom de wereld God en Zijn volk haat?
 5.
 - a. Wat is de Bijbelse wijze om met laster en leugen om te kunnen gaan?
 - b. Welke troost biedt deze psalm mensen die door laster (onherstelbaar) beschadigd zijn?